

Міністерство освіти і науки України
Національний університет «Києво-Могилянська академія»
Факультет правничих наук
Кафедра загальнотеоретичного правознавства та публічного права

Магістерська робота

освітній ступінь – магістр

на тему: **ПУБЛІЧНЕ АДМІНІСТРУВАННЯ У СФЕРІ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ
ОСІБ З ІНВАЛІДНІСТЮ»**

Виконав: студент 2-го року
навчання,

Спеціальності
081 Право

Гірій Орина Сергіїв

Керівник Іщенко Юрій
Вікторович
кандидат юридичних наук,
доцент

Рецензент

(прізвище,
ініціали)

Магістерська робота захищена з
оцінкою

Секретар ЕК

«__» _____
2024р.

Київ – 2024

Декларація академічної
добросовісності

Я, Тірій Орша Сергійовно, студентка 2-го року
навчання магістерської програми за спеціальністю
"Право", факультету правничих наук НАУКМА
підтверджую так:

- написана мною магістерська робота
на тему "Публічне адміністрування у
сфері соціальної захисту осіб з інвалідністю"
відповідає вимогам академічної доброчесності
та не містить порушень перелічених п.3.1
Положення про академічну доброчесність
здобувачів освіти у НАУКМА, зі змістом якої
я ознайовлена.
- я заявляю, що наразі мною для
перевірки електронна версія роботи, є ідентичною
копією її друкованої версії

14.04.2024

Тірій О. С

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ В УКРАЇНІ.....	9
1.1 Суб'єкти та об'єкти публічного адміністрування.....	9
1.2 Публічне адміністрування у сфері соціального захисту населення.....	11
1.3 Адміністративно-правовий захист осіб з інвалідністю.....	16
1.4 Соціальні послуги та гарантії для осіб з інвалідністю, специфічні для воєнного часу.....	19
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ У СФЕРІ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ОСІБ З ІНВАЛІДНІСТЮ В УКРАЇНІ.....	26
2.1 Законодавче забезпечення соціального захисту осіб з інвалідністю.....	26
2.2 Особливості реалізації політики соціального захисту в умовах воєнного стану.....	34
2.3 Проблеми та недоліки публічного адміністрування у сфері соціального захисту осіб з інвалідністю.....	38
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ У СФЕРІ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ОСІБ З ІНВАЛІДНІСТЮ В УКРАЇНІ.....	43
3.1 Проблематика реалізації розвитку публічного адміністрування у сфері соціального захисту населення.....	43
3.2 Заходи щодо підвищення ефективності діяльності органів публічного адміністрування.....	45
3.3 Розвиток інклюзивного суспільства.....	47
ВИСНОВКИ.....	53
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	58

ВСТУП

Актуальність теми обумовлена тим, що наразі Україна знаходиться в активному розвитку усіх галузей, передумовою для цього стало набуття статусу кандидата в ЄС. Система соціального захисту є дуже важливим елементом державної політики, оскільки вона допомагає забезпечувати соціальну справедливість та зменшувати соціальну нерівність.

Повільне, але стійке підвищення рівня розвитку сфери соціального захисту свідчить про те, що в Україні відбувається процес становлення сучасної держави, яка прагне забезпечити гідний рівень життя для своїх громадян. Цей процес потребує великих зусиль та інвестицій, проте він необхідний для того, щоб Україна могла стати сильною та процвітаючою країною в Європі.

Функціонування системи суб'єктів публічної адміністрації є ключовим елементом розвитку сфери соціального захисту. Ці суб'єкти відповідають за забезпечення ефективного та якісного функціонування системи, а також за здійснення контролю та моніторингу її роботи. Важливо, щоб ці суб'єкти були компетентними та відповідальними, а також мали достатні ресурси для забезпечення своєї роботи.

Під соціальним захистом розуміється комплекс заходів, які здійснюють державні органи в різних сферах суспільної діяльності, котрі спрямовані на забезпечення доступу кожного члена суспільства до соціальних благ, усунення нерівності в суспільстві та забезпечення захисту і підтримку найбільш незахищених членів суспільства.

Одним із важливих напрямів державної політики у сфері соціального захисту населення є затвердження державних стандартів і державних соціальних гарантій, які встановлюються законами та іншими нормативно-правовими актами. До них належать встановлення:

- мінімальних розмірів оплати праці;
- доходів громадян; пенсійного забезпечення;

- визначення видів і розміру соціальних допомог;
- визначення розмірів соціальних виплат, що забезпечують рівень життя, не нижчий за прожитковий мінімум.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, що виникають під час здійснення публічного адміністрування у сфері соціального захисту населення, а його предметом - особливості публічного управління у сфері соціального захисту населення.

Метою даної курсової роботи було обрано визначення основних моментів, особливостей, проблематики та інструментів публічного управління в сфері соціального захисту населення з інвалідністю. Реалізація вказаної мети передбачала вирішення таких завдань як: розглянути Україну як соціальну державу через функції та напрямки державної політики; дослідити соціальний захист населення як об'єкт публічного управління; охарактеризувати міжнародні та національні стандарти соціального захисту населення; дослідити нормативно-правове регулювання соціального захисту населення; розглянути суб'єкти публічного управління у сфері соціального захисту населення; з'ясувати форми та методи публічного управління соціальним захистом населення; розкрити основні принципи та напрямки реформування соціального захисту населення; визначити зв'язок децентралізації та реформи соціального захисту; з'ясувати специфіку процесу удосконалення публічного управління у сфері соціального захисту населення.

Методологія публічного управління відіграє значну роль у становленні та покращення рівня адміністрування, що дає можливість ефективного управлінського впливу на розвиток суспільства за допомогою своєчасного реагування на постійні зміни зовнішнього та внутрішнього середовищ соціальних відносин.

Під час дослідження були використані комплекс методів:

Аналіз і синтез є загальними теоретичними методами дослідження, які дозволяють виявити структуру та взаємозв'язки між елементами досліджуваної системи. Аналіз полягає у розборі системи на окремі елементи, дослідженні їх взаємодії та виявленні особливостей кожного з них. Синтез же включає у себе об'єднання окремих елементів в єдину цілісність, створення нової структури з використанням знань, отриманих в результаті аналізу.

Дедукція та індукція є логічними методами дослідження, які використовуються для формулювання та перевірки гіпотез. Дедукція включає у себе виведення загальних висновків з використанням вже існуючих знань та принципів. Індукція же використовується для отримання загальних висновків на основі спостережень та емпіричних даних.

Порівняльний аналіз є методом дослідження, який використовується для порівняння двох або більше об'єктів з метою виявлення їх схожості та відмінностей. Цей метод дозволяє зробити висновки про те, що є загальним для досліджуваних об'єктів, а також про те, що відрізняє їх один від одного. Класифікація є методом дослідження, який використовується для розподілу досліджуваних об'єктів на групи за деякими ознаками. Цей метод дозволяє виявити закономірності та особливості в досліджуваній системі, а також зробити загальні висновки про її структуру та функціонування.

Діалектичний розвиток є ключовим поняттям в теорії діалектики, яка базується на розумінні, що будь-який об'єкт, процес або явище є системою, яка розвивається через суперечності та протиріччя.

В контексті публічного управління діалектичний розвиток може бути розглянутий як процес розвитку організованих спільнот та їх взаємодії з зовнішнім середовищем. Цей процес має спрямованість, яка полягає в досягненні певних цілей та результатів, а також у послідовності етапів, які необхідно пройти для досягнення цих цілей.

При плануванні та реалізації стратегій публічного управління необхідно враховувати специфіку діалектичного розвитку. Зокрема, це означає, що в процесі планування необхідно передбачити можливі суперечності та протиріччя, які можуть виникнути в процесі реалізації стратегії, та забезпечити їхнє вирішення.

Також, були використані загальні емпіричні методи дослідження, такі як спостереження та порівняння, є важливими інструментами для дослідження та врахування реакцій громади на владні дії в публічному управлінні.

Наприклад, спостереження можуть бути корисними для вивчення реакцій громади на нові політики або програми, що впроваджуються владою. Спостереження можуть включати аналіз медіа-реакцій, думок людей в соціальних мережах, а також організацію фокус-груп і опитування громадян.

Огляд джерел. У цій роботі насамперед було проаналізовано Конституцію України, також закони щодо державного управління, розпорядження Кабінету Міністрів. Також в деяких питаннях керувалися резолюціями ООН, які стосувались безпосередньо актуальності теми публічного адміністрування.

Структура основної частини роботи. У першому підрозділі було розкрито основну характеристику публічного управління загалом та у сфері соціального захисту населення. Згодом було розкрито принципи даної сфери, якими керуються органи управління, також було розкрито питання соціальних гарантій, що надаються особам з інвалідністю під час воєнного стану та внаслідок війни.

Другий підрозділ стосується аналізу сучасного стану публічного адміністрування у сфері соціального захисту осіб в Україні. Цей розділ має на меті визначити яке законодавче забезпечення присутнє в нашій державі для питань пов'язаних із соціально-адміністративним захистом нашого

населення, виокремлено питання особливості реалізації політики соціального захисту в умовах воєнного стану. Також, було проаналізовано судову практику нашої країни та ЄСПЛ, щодо захисту осіб з інвалідністю та проблемних питань, котрі потребують допрацювань. І було розкрито проблематику та недоліки, котрі присутні у цій сфері.

Третій підрозділ приділяє увагу розкриттю теми, щодо шляхів вдосконалення публічного адміністрування у сфері соціального захисту осіб з інвалідністю в Україні, а саме проблематика реалізації розвитку публічного адміністрування, та які можуть бути заходи підвищення ефективності діяльності органів публічного адміністрування.

РОЗДІЛ 1

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ І АДМІНІСТРУВАННЯ В УКРАЇНІ

1.1 Суб'єкти та об'єкти публічного адміністрування

Суб'єкт публічного адміністрування - це орган, який має право влади та повноваження на здійснення публічних функцій з метою задоволення публічного інтересу. Він може бути як державним, так і місцевим органом влади. Для ефективної роботи суб'єкти публічного адміністрування повинні діяти відповідно до законодавства та принципів ефективності та прозорості, а також взаємодіяти з іншими зацікавленими сторонами.

Для того щоб бути суб'єктом публічного адміністрування, орган повинен мати право влади та повноваження на прийняття рішень щодо здійснення публічних функцій. Таким чином, суб'єкт публічного адміністрування може включати в себе не лише органи державного управління та виконавчої влади, а й органи місцевого самоврядування, які забезпечують реалізацію публічних інтересів на місцевому рівні.

Оскільки суб'єкти публічного адміністрування мають велике значення для реалізації публічних функцій, вони повинні діяти відповідно до законодавства. Для забезпечення ефективного та якісного виконання публічних функцій, суб'єкти публічного адміністрування можуть взаємодіяти між собою та з іншими зацікавленими сторонами, такими як громадські організації та бізнес-структури.

Суб'єкти можуть отримувати делеговані повноваження від державних органів та органів місцевого самоврядування для виконання конкретних завдань, пов'язаних зі здійсненням публічних управлінських функцій.

Громадські об'єднання можуть бути делеговані для здійснення функцій, пов'язаних з контролем за виконанням державних програм та проектів, підтримкою та розвитком громадських ініціатив, проведенням

громадських слухань, а також здійсненням інших завдань, пов'язаних з розвитком громадянського суспільства.

На думку професора О. Рогача: « ключовою ознакою суб'єкта публічного адміністрування є діяльнісний принцип – здійснення публічного адміністрування. Його основу становлять органи, для яких публічне адміністрування є основним видом діяльності, – органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування. » [1, ст. 73].

Об'єкт публічного адміністрування - це сфера діяльності, яка підпадає під управління державного органу чи органу місцевого самоврядування. Це може бути будь-яка сфера життєдіяльності суспільства, така як освіта, охорона здоров'я, соціальний захист, транспорт, житлово-комунальне господарство, культура, спорт тощо.

Управління об'єктами публічного адміністрування здійснюється з метою забезпечення ефективного функціонування суспільства та задоволення його потреб. У цьому контексті, державні органи та органи місцевого самоврядування встановлюють правила, стандарти та регуляції щодо функціонування цих об'єктів, забезпечують їх фінансування та надають необхідні послуги населенню.

До об'єктів публічного адміністрування також можуть належати державні підприємства та установи, які здійснюють державну функцію у різних сферах, таких як енергетика, зв'язок, транспорт тощо.

У сфері соціального захисту осіб з інвалідністю суб'єктами публічного адміністрування є різні рівні влади та органи державного управління, які відповідають за формування та реалізацію соціальної політики.

До них відносять державні органи, а саме Міністерство соціальної політики, Міністерство охорони здоров'я, Міністерство освіти і науки, які здійснюють законодавче та управлінське регулювання у сфері соціального захисту та надають фінансову та організаційну підтримку.

Наступним рівнем влади є місцеві органи влади, це - Місцеві адміністрації, департаменти соціального захисту, медичні установи, школи, які відповідають за забезпечення доступності та якості соціальних послуг на місцевому рівні.

І відповідно спеціалізовані установи: Центри соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, центри реабілітації, заклади соціального забезпечення, які забезпечують конкретні види соціальних послуг та підтримки.

Об'єктами публічного адміністрування у цій сфері є самі особи з інвалідністю та їхні потреби та інтереси. Ці об'єкти включають:

1. Особи з інвалідністю: Це люди з різними видами та ступенями інвалідності, які потребують соціальної підтримки, реабілітації, доступу до медичних та освітніх послуг.

2. Родини і опікунство: Це батьки, родичі та опікунство осіб з інвалідністю, які також можуть потребувати додаткової підтримки та інформації для надання догляду та підтримки.

3. Громадські організації та ініціативні групи: Це неприбуткові організації, які працюють на користь осіб з інвалідністю, здійснюють моніторинг захисту їхніх прав та допомагають в реалізації їхніх потреб.

1.2. Публічне адміністрування у сфері соціального захисту населення

Публічне адміністрування у сфері соціального захисту населення є комплексом організаційно-правових заходів, що здійснюються спеціально уповноваженими органами – суб'єктами публічного адміністрування, та діяльність яких спрямовано на забезпечення соціальних виплат, пільг, послуг тощо.

Конституцією України закріплено положення, щодо сфери соціального захисту:

1) людина, її життя, здоров'я, честь, гідність, недоторканність та безпека є найвищою соціальною цінністю у державі (ст. 3);

2) гарантовано право на належний соціальний захист у разі повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття з незалежних від них обставин, а також у старості та в інших випадках, передбачених законом (ст. 46);

3) виокремлено перелік основних соціальних прав і свобод людини і громадянина, серед яких: право громадян на працю, заробітну плату (ст. 43); право на житло (ст. 47); право на достатній життєвий рівень для себе і своєї сім'ї (ст. 48); право на охорону здоров'я, медичну допомогу та медичне страхування (ст. 49); право дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, на державне утримання і виховання (ст. 52); право на освіту і соціальне забезпечення (ст. 53); право на державний захист сім'ї (ст. 53).

Крім того, на конституційному рівні закладено основоположні засади функціонування суб'єктів публічної адміністрації у сфері соціального забезпечення, а саме:

1) органи законодавчої, виконавчої та судової влади здійснюють свої повноваження у встановлених законом межах і відповідно до законів України (ст. 6);

2) органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, яких передбачено Конституцією та законами України (ч. 2 ст. 19);

3) Кабінет Міністрів України є вищим органом у системі органів виконавчої влади (ст. 113), якого наділено повноваженнями щодо утворення, реорганізації та ліквідації міністерств та інші центральних органів виконавчої влади (ст. 116);

4) місцеві державні адміністрації здійснюють виконавчу владу в областях і районах, містах Києві та Севастополі (ст. 118) [2].

Також додатково існують закони, котрі містять норми, які регулюють публічне адміністрування у сфері соціального забезпечення населення, і їх класифікують в залежності від спрямованості на унормування конкретної сфери суспільних відносин, а саме:

1) загальні, яких спрямовано на регулювання діяльності суб'єктів публічного адміністрування незалежно від предмету відання (Закони України «Про Кабінет Міністрів України», «Про місцеве самоврядування в Україні», «Про місцеві державні адміністрації», «Про центральні органи виконавчої влади», «Про військово-цивільні адміністрації»).

Прикладом є Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні», яким передбачено, що виконавчі органи сільських, селищних, міських рад вирішують питання надання соціальних послуг, надання компенсацій і пільг громадянам, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, надання пільг і допомоги, пов'язаних з охороною материнства і дитинства; здійснюють комплекс заходів з надання допомоги особам та сім'ям з дітьми, які перебувають у складних життєвих обставинах, утримання і виховання дітей, які перебувають у складних життєвих обставинах [3, ст. 34].

Зокрема, Законом України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей» визначено, що місцеві ради: працевлаштовують у першочерговому порядку дружин військовослужбовців строкової служби у разі їх звільнення при скороченні чисельності або штату працівників, при ліквідації, реорганізації або перепрофілюванні підприємства, установи, організації; надають позачергово місця дітям військовослужбовців та дітям військовослужбовців, які загинули чи померли або пропали безвісти під час проходження служби, у дитячих закладах за місцем проживання; забезпечують відселення із закритих та віддалених від населених пунктів

військових гарнізонів військовослужбовців, звільнених в запас або у відставку [4, ч. 5 ст. 18].

Законом України «Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні» передбачено, що центральні та місцеві органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування, за участю громадських об'єднань осіб з інвалідністю, у межах своїх повноважень здійснюють розроблення та координацію довгострокових і короткострокових програм з реалізації державної політики щодо осіб з інвалідністю та контролюють їх виконання (ст. 9); органи місцевого самоврядування забезпечують виділення земельних ділянок особам з інвалідністю із захворюваннями опорно-рухового апарату під будівництво гаражів для автомобілів з ручним керуванням поблизу місця їх проживання; Підприємства, установи та організації зобов'язані створювати умови для безперешкодного доступу осіб з інвалідністю (у тому числі осіб з інвалідністю, які використовують засоби пересування та собак-поводирів) до об'єктів фізичного оточення. Власники та виробники транспортних засобів, виробники та замовники інформації (друковані засоби масової інформації, телерадіоорганізації тощо), постачальники електронних комунікаційних послуг, виробники радіобладнання та термінального (кінцевого) обладнання повинні забезпечувати надання послуг і виробництво продукту з урахуванням потреб осіб з інвалідністю(ст. 26); Особи з інвалідністю забезпечуються житлом у порядку і на умовах, передбачених чинним законодавством і з урахуванням положень цього Закону; Особи з інвалідністю та сім'ї, в яких є діти з інвалідністю, мають переважне право на поліпшення житлових умов в порядку, передбаченому чинним законодавством.(ст. 29) [5].

Відповідно до Закону України «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи», органи місцевого самоврядування щорічно виділяють для забезпечення жилою

площею вказаної групи громадян 15 процентів всього збудованого житла, для чого Кабінет Міністрів України щорічно виділяє обласним державним адміністраціям капітальні вкладення відповідно до кількості сімей, що самостійно переселилися [7].

Окрему роль у системі правового забезпечення публічного адміністрування у сфері соціального захисту населення відіграють підзаконні нормативно-правові акти, серед яких:

- Укази Президента України;
- Постанови Кабінету Міністрів України
- акти міністерств та інших центральних органів виконавчої влади;
- акти органів місцевого самоврядування.

Прикладом може слугувати підзаконний нормативно-правовий акт, яким закладено підвалини здійснення соціальної політики в Україні – Постанова Верховної Ради України «Про проект Концепції соціального забезпечення населення України» від 21.12.1993 р. Вказаним документом окреслено головні принципи соціального забезпечення, закріплено первинні механізми, які забезпечували дотримання державних соціальних гарантій населення [8] .

Що стосується актів міжнародних організацій, то при національному правозастосуванні слід враховувати положення рішень таких із них:

1) ООН (Загальна декларація прав людини від 10.12.1948 р., Всесвітня декларація ООН «Про забезпечення виживання, захисту і розвитку дітей» від 30.09.1990 р.);

2) ЄС (Хартія Співтовариства про основні соціальні права працівників від 09.12.1989 р. , Директива Ради ЄС від 19 грудня 1978 р. № 79/7/ЄЕС «Про поступову імплементацію принципу рівності чоловіків і жінок у сфері соціального забезпечення»);

3) Рада Європи (Європейський кодекс соціального забезпечення від 16.04.1964 р. № ETS № 48).

На думку Ліжевського А. Л. : «Належна організація національної системи соціального захисту багато в чому визначає порядок у країні, ступінь згоди в суспільстві, а також стійкість та динаміку економічного і соціального розвитку. Але шлях становлення України не лише законодавчо, але й в дійсності як демократичної, правової та соціальної держави є сповненим загроз, які ускладнюють реалізацію громадянами права на соціальний захист або перешкоджають їй.» [13].

Враховуючи тяжкі часи які зараз проходять в Україні, питання публічного адміністрування соціального захисту населення користується особливою актуальністю, оскільки як мінімум військовослужбовців які потребують певної допомоги стає все більше, не кажучи вже про людей котрі втратили роботу та домівки.

Як показує досвід, результативність допомоги у вирішенні соціальних проблем, на пряму пов'язані з діяльністю державної політики у сфері соціального захисту населення, але й тут, як і в будь-якій системі є багато недоліків, що впливають на можливість надання фактичної допомоги. Але ця проблематика здебільшого обумовлена тим, що від початку повномасштабного вторгнення економіці нашої країни була завдана очевидна шкода, при тому що і до війни було багато нюансів.

Незважаючи на це треба звернути увагу і на те, що нині, в умовах запровадження та розвитку новітніх процесів в Україні, спостерігається тенденція поступового підвищення рівня розвитку сфери соціального захисту.

1.3 Адміністративно-правовий захист осіб з інвалідністю

Актуальність цього питання обумовлена тим, що за останні роки в Україні значно посилився адміністративно-правовий захист осіб з інвалідністю, було прийнято ряд законів та інших нормативно-правових актів, які гарантують права осіб з інвалідністю, збільшилося фінансування

програм соціального захисту, зростає рівень доступності об'єктів соціальної та інженерно-транспортної інфраструктури для осіб з інвалідністю.

Адміністративно-правовий захист осіб з інвалідністю в Україні базується на законодавстві та нормативно-правових актах, спрямованих на забезпечення їх прав та інтересів. Основними законами, які регулюють цю сферу, на теперішній час є:

1. Конституція України, оскільки в Конституції закріплені всі права і свободи для всіх громадян.

2. Закон України "Про соціальний захист інвалідів в Україні", що закріплює основні права і гарантії що має населення України.

3. Закон України "Про зайнятість населення", котрий врегульовує питання що стосуються трудової зайнятості населення, включаючи пріоритетність зайняття осіб з інвалідністю.

4. Закон України "Про освіту", де вказано норми котрі забезпечують доступ до освіти для осіб з інвалідністю та встановлює спеціальні умови для навчання.

5. Закон України "Про охорону праці", що встановлює вимоги до умов праці для інвалідів та заходи щодо їхньої безпеки на робочому місці.

Крім законодавчої бази, в Україні діють і адміністративні органи, які відповідають за реалізацію прав інвалідів. Наприклад, Міністерство соціальної політики України має спеціальні підрозділи, які відповідають за соціальний захист інвалідів, а також існують місцеві органи влади, які здійснюють контроль за дотриманням прав інвалідів на місцевому рівні.

Загалом, система адміністративно-правового захисту осіб з інвалідністю в Україні має на меті забезпечення їхнього повноцінного життя, включаючи доступ до освіти, працевлаштування, медичної допомоги та соціальних послуг.

За допомогою цих законів створено нормативно правову базу, яка відповідає за реалізацію інклюзивної освіти, соціальну допомогу для осіб з інвалідністю і в цілому. Також, варто зазначити що уряд та відповідні неприбуткові, благодійні організації активно беруть участь в організації розвитку інклюзивного напрямку на різних рівнях, що також позитивно впливає на суспільство. Сюди можна віднести збір коштів для створенні доступної для людей інфраструктури, фінансування та розробка програм, котрі допомагають сім'ям з дітьми з особливими потребами, додаткові фінансові виплати і соціальна підтримка, психологічна підтримка та інше.

В той же час, важливу роль відіграє судова практика, що стосується захисту прав людей з інвалідністю, оскільки рішення міжнародних комітетів та судів допомагають, базуючись на свої висновках визначати та захищати права людей з інвалідністю на міжнародному рівні, це корисно оскільки таким чином наша країни може брати приклад для встановлення відповідних стандартів для національного законодавства. Не менш важливим є те, що це сприяє підвищенню обізнаності, як з точки зору держави, так і з точки зору населення і відповідно це є стимулом для вжиття відповідних заходів, задля покращення цих прав.

Як вже раніше згадувалось, основним джерелом, що регулює захист населення з інвалідністю є Закон України "Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні" – він визначає базу соціальної захищеності осіб з інвалідністю у всіх сферах життя суспільства.

Даний закон визначає поняття інвалідність, - це стійкий розлад функцій організму, що при взаємодії із зовнішнім середовищем може призводити до обмеження життєдіяльності [9].

В ньому прописано заходи, щодо запобігання дискримінації, що заборонено дискримінувати осіб з інвалідністю в сфері освіти, в питаннях щодо працевлаштування, доступу до інформації, охорони здоров'я та інших сферах життя. Вся відповідна праця здійснюється центральними та

місцевими органами виконавчої влади. Це є гарантом того, що і всі громадяни чий права були порушені мають право звертатись за захистом своїх прав.

1.4 Соціальні послуги та гарантії для осіб з інвалідністю, специфічні для воєнного часу.

Так як в Україні зараз знаходиться у воєнному часі, особливо потрібно увага щодо правової допомоги і захисту осіб з інвалідністю має приділятися особливо, для забезпечення захисту усіх соціальних потреб людям, котрі набули цього статусу внаслідок бойових дій.

Сюди включаються такі послуги та гарантії як – медична допомога, тобто забезпечення реабілітації, надання високоякісної допомоги, фінансова підтримка для відшкодування коштів, котрі були витрачені на лікування для військових і цивільних осіб. Психологічна допомога – забезпечення підтримки від кваліфікаційних психологів та психотерапевтів, оскільки ментальна інвалідність також має місце бути у даній ситуації.

І відповідно соціальна підтримка і допомога – це можуть бути додаткові виплати, пенсії, компенсації та надання інших виплат особам з інвалідністю.

Доступ до навчання та професійної реабілітації, оскільки людям переселенцям з інших міст також потрібна допомога, тут йдеться мова щоб усі люди незалежно від віку і виду інвалідності мали змогу працювати і навчатись, та бути активними членами суспільства. Та інфраструктура, це допомога і наданні житла, котре спроектовано для того, щоб було комфортно і пересуватись, та й загалом, це стосується транспорту, магазинів та інших об'єктів інфраструктури.

У воєнний час, коли існує підвищений ризик для здоров'я та безпеки осіб, права і потреби осіб з інвалідністю мають бути особливо уважно

враховані та забезпечені державою. Це важливий аспект соціальної політики та захисту прав людини в умовах воєнного конфлікту.

Очевидно, в умовах воєнного стану та загострення кризової ситуації важливо забезпечити надання соціальних послуг ефективно та оперативно.

За півтора року повномасштабної війни кількість людей з інвалідністю збільшилася приблизно на 300 тисяч. Такі цифри озвучила міністерка соціальної політики Оксана Жолнович, яка зазначила, що у вересні 2023 року в Україні таких людей уже було 3 мільйони. Видання The Wall Street Journal з посиланням на німецького виробника протезів компанію Ottobock зазначає, що лише за 17 місяців війни близько 50 тисяч українців втратили кінцівки та потребують протезування [10].

14 квітня 2022 року Верховна Рада України прийняла зміни до ЗУ «Про соціальні послуги», якими спрощувала деякі норми для оптимізації надання соціальних послуг. А саме: збільшили повноваження місцевих органів влади: їм надали можливості визначати особливості порядку організації та надання соціальних послуг на території відповідної громади у разі введення надзвичайного або воєнного стану. Проте це не має суперечити логіці та нормам законодавства. Соціальні послуги надаються екстрено (кризово) у період воєнного стану; Особам (незалежно від їхнього рівня доходу), яким завдано шкоди пожежею, стихійним лихом, катастрофою, бойовими діями, терористичним актом, збройним конфліктом, тимчасовою окупацією всі соціальні послуги надаються безоплатно; Змінилося визначення сукупного доходу громадян для визначення малозабезпечених осіб. Відтепер середньомісячний сукупний дохід громадян визначається з урахуванням кварталу, а не шести останніх місяців (як це було раніше) [11].

Зміни, які були прийняті Верховною Радою України щодо Закону "Про соціальні послуги" 14 квітня 2022 року, відображають важливий крок у напрямі оптимізації та підвищення доступності соціальних послуг для

громадян, особливо в умовах надзвичайних ситуацій, таких як воєнний стан.

По-перше, розширення повноважень місцевих органів влади дає можливість більш ефективно реагувати на потреби громадян у разі введення надзвичайного або воєнного стану.

По-друге, введення можливості надання соціальних послуг екстрено (кризово) у період воєнного стану є важливим кроком для забезпечення швидкого та оперативного реагування на потреби громадян в умовах надзвичайних обставин.

По-третє, рішення про надання соціальних послуг безоплатно особам, які потерпіли від різних негативних подій, є важливим для забезпечення соціальної справедливості та підтримки тих, хто опинився у складних життєвих обставинах.

Також в серпні 2023 набув чинності наказ Міністерства соціальної політики «Про затвердження Порядку визначення потреб населення адміністративно-територіальної одиниці/ територіальної громади у соціальних послугах». У ньому викладена організація визначення потреб населення у соціальних послугах під час дії воєнного або надзвичайного стану, а також у перехідний період після його припинення. У Порядку враховуються всі зміни, які були прийняті в попередніх нормативно-правових актах. За перші півроку війни попит на соціальні послуги зріс у 2-4 рази після впровадження воєнного стану. Видатки місцевих бюджетів на соціальну сферу склали від 3% до 13%. Водночас кількість наданих соціальних послуг прямо не корелює з обсягом соціальних видатків на душу населення в регіоні. Це пов'язано з тим, що переважна частка соціальних видатків спрямовується на заробітну плату – від 79% до 98% від загальної суми. На організацію та надання соціальних послуг спрямовується в середньому менше 10% соціальних видатків. Як зазначили в самому

Мінсоцполітики – це є сигналом для запровадження змін в політиці розбудови системи надання соціальних послуг [12].

Сьогодні існують законодавчі механізми, що дозволяють залучати представників недержавного сектору як надавачів соціальних послуг. Зокрема, шляхом соціального замовлення. Проте наявність законодавчих механізмів не дозволяє застосовувати його у повній мірі, оскільки залученість громадського сектору до надання соціальних послуг є слабкою. Наразі синхронізація зусиль державного та недержавного секторів, зокрема, спрямовані на фінансову підтримку громадських об'єднань осіб з інвалідністю, які можуть надавати соціальні послуги, на соціалізацію та інтеграцію таких осіб в суспільство. 27 січня 2023 року Уряд ухвалив постанову «Деякі питання надання фінансової підтримки громадським об'єднанням осіб з інвалідністю», яка надає можливість спрямувати кошти державного бюджету на підтримку ГО, забезпечити прозорий механізм використання коштів і покращити надання соціальних послуг особам з інвалідністю. Також постановою встановлюються вимоги та критерії участі громадських об'єднань осіб з інвалідністю у конкурсі для визначення проєктів, на реалізацію яких буде надаватися фінансова підтримка [12].

Також важливим є виокремити таке поняття як “Ментальна інвалідність” - це уже, що зв'язано з думками людини та способом мислення, і тільки у окремих випадках це впливає на фізичний стан. Іншими словами це психологічні проблеми такі як шизофренія, ПТСР, анорексія, синдром дауна та інші.

Різницю опосередковано тим, що люди з фізичною інвалідністю, наприклад, користувачі візків, на жаль, стикаються з бар'єрами в нашому середовищі, але водночас вони володіють своїми інтелектуальними здібностями. В той час як люди з ментальною інвалідністю, як правило, не мають проблем з фізичним здоров'ям, але їм потрібна підтримка в інтелектуальній сфері.

Ця група людей часто потребує допомоги в повсякденному житті, їм може бути складно самотійно представляти свої інтереси в суспільстві, а їхні права можуть бути обмежені, оскільки у більшості випадків особа яка має певні психічні розлади навіть не здатна зрозуміти, що вони в неї є, і звідси виникає інша проблема в тому, що суспільство у більшості випадків не здатне зрозуміти поведінку людей, оскільки в нашій країні цьому приділяється дуже мале значення.

Причиною інвалідності є не сам розлад, а неможливість обійтися без допомоги у щоденному життю. В офіційних документах це називається обмеженням життєдіяльності. Інвалідність можуть отримати пацієнти з хронічними психічними розладами у тяжкій формі: наприклад, люди з шизофренією, розумовою відсталістю, наслідками черепно-мозкових травм, інсультів та крововиливів у мозок, люди з деменцією. Тяжкий перебіг БАР або епізоди депресії, що часто повторюються, теж можуть призвести до інвалідності [14].

В нашій країні, особи, що мають психічні розлади мають право на адміністративно-правовий захист, котрий базується на таких принципах як:

1. Принцип поваги до гідності та недопущення дискримінації людина – означає що всі ніхто не має права принижувати гідність іншої людини, так само як і те, що ніхто не може бути підданий дискримінації або засуджений за певні дії на підставі психічних розладів.
2. Принцип доступності – особи, що мають психічні розлади мають доступ до всього і всіх послуг , на одному рівні з іншими людьми.
3. Інклюзивність – тут йдеться мова про те, усі хто мають психічні розлади, мають право та повинні мати можливість до того, щоб самотійно приймати рішення, котрі впливають на їх життя, звісно не завжди це можливо і бувають різні випадки, але тим не менш, цей принцип також має бути дотримано.

Заохочення до участі в повсякденному житті суспільства: Держава, має вжити усіх можливих заходів, для того щоб усі потреби осіб з психічними розладами були задоволені, і щоб вони могли брати активну участь в усіх сферах суспільного життя.

Нормативно-правова база, що забезпечує адміністративно-соціальний захист осіб з психічними розладами, складається з:

1. Конституції України, бо як вже згадувалось попередньо – це гарант українського народу, на те що всі люди мають рівні права і свободи, незалежно від того, який вони мають стан здоров'я.

2. Закон України "Про психіатричну допомогу": виділяє норми та принципи щодо надання психіатричної допомоги, і додатково акцентує перелік прав, що мають особи з психічними розладами.

3. Постанова Кабінету Міністрів України "Про затвердження Порядку проведення обов'язкового та добровільного психіатричного огляду": Визначає порядок, і процедуру проходження психіатричного огляду.

І останній з важливих нормативно-правових актів буде:

4. Наказ Міністерства охорони здоров'я України "Про затвердження Переліку психіатричних закладів": цей наказ визначає список усіх психіатричних закладів, в котрих може бути надана відповідна допомога особам, що цього потребують.

Проаналізувавши усе вище сказане, можна зробити висновок, що актуальність питання адміністративно-правового захисту осіб з інвалідністю в Україні підтверджується зростанням уваги до цієї проблеми, прийняттям законодавчих актів, спрямованих на захист прав інвалідів, а також зростанням фінансування програм соціального захисту та поліпшенням доступності інфраструктури для них.

Однак, необхідно продовжувати працювати над вдосконаленням законодавства, забезпеченням доступу до освіти та працевлаштування, а також підтримкою соціальних програм для осіб з інвалідністю, щоб забезпечити їхню повноцінну участь у суспільстві. У контексті воєнного часу, забезпечення соціальних послуг та гарантій для осіб з інвалідністю набуває особливого значення. Військові конфлікти призводять до значного зростання кількості людей із фізичними та психологічними травмами, які потребують підтримки та реабілітації.

Важливими елементами цієї підтримки є медична допомога, соціальна підтримка, психологічна допомога, доступ до навчання та професійної реабілітації, а також забезпечення доступної інфраструктури. Ці послуги спрямовані на полегшення стану поранених військових та цивільних осіб, сприяють їхньому соціальному відновленню та інтеграції в суспільство.

Зростання кількості осіб з інвалідністю у зв'язку з воєнними діями відображається у статистичних даних, де зазначається значне збільшення цієї категорії населення. Наприклад, в Україні лише за півтора року повномасштабної війни кількість таких осіб зросла на приблизно 300 тисяч. Ці дані свідчать про необхідність ефективного та оперативного надання соціальних послуг в умовах воєнного конфлікту.

Усі ці аспекти підкреслюють важливість та актуальність розвитку соціальної політики, спрямованої на захист прав та задоволення потреб осіб з інвалідністю, особливо в умовах воєнного стану. Такі заходи є важливим етапом у забезпеченні гідного життя та реабілітації вразливих груп населення, які постраждали внаслідок війни.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ У СФЕРІ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ОСІБ З ІНВАЛІДНІСТЮ В УКРАЇНІ

2.1 Законодавче забезпечення соціального захисту осіб з інвалідністю.

Законодавче забезпечення соціального захисту осіб з інвалідністю в Україні базується на кількох ключових законах та нормативно-правових актах. Відповідно Конституція України буде першою в цьому переліку, Конституція надає гарант суспільству на права та свободи усіх незалежно від статі, віку, чи наявна інвалідність чи ні, тим самим забезпечує усім громадянам рівні права та рівні можливості.

Закон України "Про соціальний захист інвалідів в Україні", регулює загально прийняті принципи та механізми соціально-правового захисту осіб з інвалідністю. Відповідно до нього держава повинна забезпечувати належну реабілітацію, допомагати з працевлаштуванням, тощо.

Закон України "Про працю": Включає в себе усі норми, котрі регулюють питання працевлаштування, усі трудові права і обов'язки, та надання компенсацій і соціальних гарантій особам з інвалідністю.

Закон України "Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні"- цей закон виокремлює основоположні принципи та напрямки державної політики що стосується підтримки та осіб з інвалідністю.

Закон України "Про основи соціального забезпечення осіб з інвалідністю в Україні" – визначає умови надання соціальних послуг та їх порядок, також визначає вид допомоги та розмір соціальних виплат/компенсації для осіб з інвалідністю.

До законів відносять також нормативно-правові акти про медичну та соціальну реабілітацію котрі встановлюють умови та порядок за яким надається соціальна та медична допомога і реабілітація.

Важливо зазначити міжнародні конвенції, котрі також захищають права осіб з інвалідністю, найвідомішою буде Конвенція ООН про права

осіб з інвалідністю (КПОПІ) що була прийнята Генеральною Асамблеєю ООН у грудні 2006 року (набула чинності 3 травня 2008 року. Станом на 1 грудня 2023 року її ратифікували 185 країн, включаючи Україну.) мета конвенції у заохоченні, забезпеченні та захисту усіма людьми своїми права, тобто основоположні права, як право на свободу, право на життя, на поліпшення умов життя, на повагу до них, на захист та інші.

Основні принципи котрі мають дотримуватись згідно з конвенцією це:

Правова рівність: цей принцип підкреслює те, що всі люди мають рівні права, мають повне право користуватись своїми правами, без дискримінації зі сторони працедавців, державних діячів і суспільства загалом, користування основними свободами незалежно від інвалідності.

Визнання прав: Конвенція затверджує право осіб з інвалідністю на право на життя, на повагу до гідності, на недоторканність, на захист і свободу від приниження, катувань і всього що може принизити гідність людини.

Повага до самостійності: Це означає визнання права особи з інвалідністю на те, що вона має право і може самостійно приймати рішення в усьому, і відповідно стосовно свого власного життя та здоров'я.

Доступність: Конвенція, можна сказати, ставить наголос на тому, що для осіб з інвалідністю, не залежно від групи і виду, має бути доступність до всіх сфер життя. Мається на увазі освіта, культура, відпочинок, робота, транспорт, вільне і зручне пересування загалом.

Інтеграція в економічне та соціальне середовище: вона накалає зусилля, щоб забезпечити інтеграцію в економічне та соціальне середовище осіб з інвалідністю, включаючи їх у різні сфери суспільного життя та служить гарантом їхньої повної участі у суспільстві.

Інші міжнародні договори, такі як :

Декларація про права інвалідів (1995 рік) – суть цієї декларації у визнанні та захисті прав осіб з інвалідністю, та сприяння тому, щоб їх життя повне і на рівні з усіма учасниками суспільства та культурного життя.

Всесвітня програма дій відносно інвалідів (1981) – Це один з перших міжнародних документів, котрий зосереджен на тому, щоб покращувати життя та захищати права осіб з інвалідністю.

Принципи захисту психічно хворих осіб і поліпшення психіатричної допомоги (1991) – вони були затверджені і прийняті Генеральною Асамблеєю ООН у 1991 році. Цей документ містить у собі не тільки принципи, але й заклик до поліпшення стандартів щодо догляду за психічно хворими людьми, а також передбачає їх права.

Стандартні правила забезпечення рівних можливостей для інвалідів (1993) - є також важливим документом, котрий встановлює принципи та рекомендації стосовно захисту прав інвалідів та забезпечення їм рівних прав можливостей в усіх сферах життя.

Ось деякі з найважливіших міжнародних судових рішень з захисту прав інвалідів:

Справа "Кейт Мюррей проти Сполученого Королівства" (1999): Європейський суд з прав людини постановив, що відмова у доступі до освіти для дитини з інвалідністю є порушенням права на освіту.

Справа "О.Д. проти України" (2013): Комітет ООН з прав людей з інвалідністю постановив, що Україна не вжила всіх можливих заходів для забезпечення доступності освіти для дитини з інвалідністю.

Справа "Денисенко проти України" (2018): Європейський суд з прав людини постановив, що Україна не вжила всіх можливих заходів для забезпечення доступності житла для людей з інвалідністю.

Ці та інші міжнародні судові рішення мають значний вплив на захист прав людей з інвалідністю. Вони допомагають змінювати національне

законодавство та практику, а також підвищувати обізнаність про права людей з інвалідністю.

Також, результати дослідження свідчать про те, що не дивлячись на те, що інвалідність не згадана в ст. 14 Європейської Конвенції про захист прав та основоположних свобод 1950 року (далі - ЄКПЛ), практика Європейського Суду з прав людини (ЄСПЛ) показує, що інвалідність та різноманітні стани здоров'я розглядаються як "інші ознаки" в розумінні зазначеної статті. Наприклад, у справі "Glor v. Switzerland"[15] від 2009 року ЄСПЛ вперше визнав наявність дискримінації за ознакою інвалідності. У справі "I.V. v. Greece" [16] у жовтні 2013 року ЄСПЛ визнав, що, незважаючи на ст. 14 ЄКПЛ, існувала дискримінація в області оподаткування щодо інвалідів.

Крім того, у рішенні по справі "Y v. United Kingdom" [17] у 2011 році Суд визнав, що заявник був жертвою дискримінації через його ВІЛ-позитивний статус, оскільки йому було відмовлено у видачі посвідки на проживання. Іншою цікавою справою є "G.N. v. Italy" [18], де ЄСПЛ визнав різницю у поводженні на підставі генетичного захворювання як "іншу ознаку" в розумінні ст. 14, а порушення процедури отримання компенсацій було визнане.

Якщо повернутись до питання щодо осіб з ментальною інвалідністю, то у сфері психіатрії та прав людини Європейський суд з прав людини визначає такі проблемні аспекти: недостатнє та непідтверджене обґрунтування тримання осіб у психіатричних закладах, неможливість отримати експертний висновок від незалежних психіатрів, відсутність урахування думки самої особи та її відсутність на судових засіданнях, де вирішується питання про примусову госпіталізацію до психіатричного закладу; недотримання законних процедур примусової госпіталізації осіб із психічними розладами, обмеження права на перевірку законності тривалого утримання під примусовими медичними заходами, надання недостатньої

медичної допомоги та непридатного догляду. Як результат, ЄСПЛ визнав порушення ряду статей Конвенції про захист прав людини, зокрема статей 3, 5, 6 та 8. І детальніше ми можемо побачити це в таких кейсах як:

ANATOLIY RUDENKO v. UKRAINE [19], де проблема була у відсутності доступу до незалежної психіатричної оцінки, а саме отримання висновку від експертів-психіатрів. Справа стосувалася незаконного поміщення заявника до психіатричної лікарні .

Правова позиція заключалась у тому, що зберігання осіб, які вважаються психічно хворими, під вартою, повинно відповідати цілям, зазначеним у пункті 1 статті 5 Конвенції, що передбачає запобігання незаконному позбавленню волі осіб, а також відповідності цілям обмеження, вказаним у підпункті "е". Європейський суд з прав людини (ЄСПЛ) підтверджує, що відповідно до його практики, особу не можна визнавати "психічно хворою" та позбавляти волі без виконання трьох основних умов: наявності об'єктивної медичної експертизи, яка підтверджує психічний розлад; виправданої необхідності примусового тримання в психіатричній лікарні; та стійкості цього розладу, що виправдовує продовження тримання в лікарні. Термін "психічно хворі" постійно переглядається, оскільки прогрес у психіатрії та методах лікування продовжується. Однак, підпункт "е" статті 5 Конвенції не може розглядатися як підстава для позбавлення волі лише через відмінність у поглядах або поведінці особи від загальноприйнятих норм суспільства. Згідно з ЄСПЛ, позбавлення волі повинне бути останнім засобом, коли менш суворі заходи не ефективні для захисту інтересів особи або суспільства, і воно повинне бути виправданим за конкретних обставин. Це означає, що відповідність до національного законодавства — не лише необхідна умова; вона повинна також бути обґрунтованою у конкретних обставинах. Крім того, провадження з приводу примусової госпіталізації до психіатричного закладу має забезпечувати чіткі та ефективні гарантії від

зловживання з урахуванням вразливості осіб із психічними розладами та необхідності надати значних обґрунтувань для обмежень їхніх прав. Можливість отримання іншого висновку від незалежних експертів-психіатрів - це важлива гарантія від можливого зловживання при прийнятті рішень щодо продовження застосування примусового лікування. Проведення щодо перевірки дотримання умов примусового лікування могли розпочати тільки органи влади. Як підкреслював ЄСПЛ у своїй практиці, така система не забезпечує достатніх гарантій від зловживання. Національні органи влади не продемонстрували переконливим чином із відповідними процесуальними гарантіями від зловживання наявність і стійкість реального психічного розладу, який виправдовував би поміщення заявника в лікарню та його утримання там. Виходячи з цього було порушено підпункт «е» пункту 1 та пункти 3, 4 статті 5 Конвенції.

Також цікавим є приклад кейсу *H. L. v. THE UNITED KINGDOM*, суть цього кейсу була в тому, що заявник страждав на аутизм і не міг спілкуватися словами, мав обмежений рівень розуміння і не міг дати згоду або відмовитися від лікування. У липні 1997 року, побувавши в денному центрі, він почав завдавати собі шкоди. Пізніше його перевели в реанімаційний відділ лікарні як пацієнта, який не міг дати згоду на лікування, але його госпіталізували «неформальним порядком», тому що він не висловив протесту згідно з законом 1983 року про охорону психічного здоров'я. Згідно з цим законом, "неформальними пацієнтами" вважаються особи, які отримують психіатричну допомогу без застосування до них примусових заходів медичного характеру. Заявник в основному стверджував, що обставини його тримання у психіатричній установі як неформального пацієнта схожі на тримання під вартою і що це було незаконним, а також що наявні процедури для перевірки законності його утримання не відповідали вимогам статті 5 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод.

В Україні залишається проблемною ст. 13 Закону України «Про психіатричну допомогу», яка вже двічі була предметом розгляду Конституційного Суду України за конституційним поданням Уповноваженого Верховної Ради України, проте необхідних законодавчих змін не зроблено, що впливає на забезпечення прав людини. За наслідками розгляду питання конституційності положення «особа, визнана у встановленому законом порядку недієздатною, госпіталізується до психіатричного закладу на її прохання або за згодою її опікуна» Конституційний Суд України дійшов висновку про необхідність ведення судового контролю над втручанням у право на свободу та особисту недоторканність недієздатної особи під час її госпіталізації до психіатричного закладу без її усвідомленої згоди, роз'яснивши, що така госпіталізація має відбуватися з дотриманням конституційних гарантій захисту прав і свобод людини і громадянина та «виключно за рішенням суду» (Рішення Конституційного Суду України (справа про судовий контроль за госпіталізацією недієздатних осіб до психіатричного закладу) від 01.06.2016, справа № 1–1/2016). Повторне запровадження правового регулювання законом від 14.11.2017, яке Конституційний Суд України визнав неконституційним, дає підстави стверджувати про порушення конституційних приписів, згідно з якими закони та інші нормативно-правові акти ухвалюються на основі Конституції України і повинні відповідати їй. Аналіз положень шостого речення ч. 1 ст. 13 закону дає підстави стверджувати, що недієздатну особу, яка за станом свого здоров'я не здатна висловити прохання або надати усвідомлену письмову згоду, госпіталізують до закладу з надання психіатричної допомоги за рішенням (згодою), ухваленим органом опіки та піклування, тобто без рішення суду. Отже, запровадивши законом № 2205 зазначене правове регулювання, законодавець насправді дозволив недобровільну госпіталізацію недієздатних осіб без рішення суду, брак якого в цих правовідносинах

Конституційний Суд України Рішенням від 01.06.2016 № 2-рп/2016 визнав таким, що не відповідає вимогам статей 3, 8, 29, 55 Основного Закону України, подібне положення закону було в первинній редакції (Закон України «Про психіатричну допомогу» від 22 лютого 2000 року № 1489-III). У Рішенні Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень шостого речення частини першої статті 13 Закону України «Про психіатричну допомогу» від 20.12.2018, справа № 1–170/2018(1114/18), зазначено, що Конституційний Суд України підтверджує юридичну позицію, викладену ним у Рішенні № 2-рп/2016, та встановлює такий порядок його виконання: до законодавчого врегулювання питання забезпечення судового контролю за госпіталізацією недієздатної особи, яка за станом свого здоров'я не здатна висловити прохання або надати усвідомлену письмову згоду, до закладу з надання психіатричної допомоги така госпіталізація можлива лише за рішенням суду. І, відповідно, визнав положення шостого речення частини першої статті 13 Закону України «Про психіатричну допомогу» неконституційним. Отже, необхідні невідкладні зміни до ст. 13 Закону України «Про психіатричну допомогу»[21].

Розвиток інклюзивності в Україні є постійним процесом, він вимагає комплексного підходу та співпраці між урядом, громадськістю та міжнародними партнерами для досягнення максимальних результатів у забезпеченні прав людей з інвалідністю.

Також можна сказати, що це доволі проблематичне питання для України на сьогодні оскільки живучи в умовах воєнного стану, кількість осіб з інвалідністю в наслідок війни також зростає і для суспільства важливо приймати заходи та створювати відповідні програми як найменш для фінансової підтримки і як найбільш для того, щоб зробити наше суспільство

більш свідомим і толерантним по відношенню до осіб з інвалідністю в цілому.

2.2 Особливості реалізації політики соціального захисту в умовах воєнного стану.

Реалізація політики соціального захисту в умовах воєнного стану є доволі не простим завданням, як мінімум через те, що потрібно приймати швидкі та правильні і рішення, і відноситись до цього потрібно доволі прагматично, оскільки будь які конфлікти, частіше за все, породжують нові соціальні проблеми та перешкоди для реалізації соціального захисту і добробуту населення.

По перше, відбулось значне збільшення потреб в соціальній допомозі. Це пов'язано тим, що відбулось значне зростання людей котрі просто втратили свою роботу, житло, або свій звичний спосіб заробітку, разом і з цим збільшилась кількість людей з інвалідністю внаслідок людей і відповідно це сприяє зростанню потреби у психічній допомозі і підтримці.

Стосовно особливостей і актуальності реалізації політи соціального захисту населення в умовах воєнного стану, відноситься:

Збільшення потреб - з початку повномасштабного вторгнення були значно збільшені потреби у соціальній допомозі. Як вже раніше згадувалось, це пов'язано з тим, що велика кількість людей постраждала в наслідок ворожих дій, тим самим втратила домівки, місце праці, близьких людей, отримали різного роду фізичні і психічні травми.

Адаптація законодавства:

Законодавство України пристосовується до потреб воєнного періоду, намагаючись спростити процедури надання соціальної допомоги. Як приклад можемо взяти портал Дія, де можна звернутись з питанням про надання коштів/відшкодування за втрачену оселю, чи просто отримати

фінансову допомогу по безробіттю. Нажаль, це все не ідеально і належної, справедливої допомоги немає, але все ж таки, така функція є, і те що вона не виконується це вже питання корупції і використання державного бюджету не за призначенням. А загалом, спрощення процедури отримання соціальної допомоги дозволяє набагато швидше надати допомогу людям, які опинилися у скрутних життєвих обставинах.

До важливих змін, що сталися можна віднести впровадження механізму надання екстрених (кризових) соціальних послуг. Допомога надається швидко, інколи є критичною в умовах воєнного часу. Також делегування повноважень стосовно прийняття рішень надавачам соціальних послуг. Підвищується рівень доступності, допомога стає доступнішою для людей, котрі її потребують.

Але не звертаючи увагу на деяку кількість плюсів, як і в будь якій системі, існує ще більша кількість мінусів.

Війна створює ризики для поширення корупції у сфері соціального захисту, як вже попередньо згадувалось, це обумовлено тим, що :

1. Зростає потреба у терміновому прийнятті рішень і наданні допомоги, та інколи це призводить до зловживанням своїх прав та обов'язків що призводить до того що відповідна процедура не дотримується і обходиться стороною.
2. Розмір фінансування соціальної сфери також набирає обертів і це може стати не поганою ціллю для корупціонерів.
3. Складно контролювати діяльність органів що надають соціальні послуги в умовах воєнного часу.

До очевидних прикладів корупції, що відбувається на сьогодні, можна віднести наступне:

Необґрунтовані, базуючись не на фактах відмови у наданні соціальних послуг.

Вимагання хабарів та шантаж за надання соціальних послуг.

Крадіжка коштів з державного бюджету, і не тільки, що виділяються для надання соціальної допомоги.

Непотизм, інакше кажучи кумівство, тобто у першу чергу все для ‘своїх’ при наданні соціальних послуг.

Організація Об’єднаних Націй закріплює право на соціальний захист у різних основних конвенціях про права людини, таких як Конвенція про ліквідацію всіх форм расової дискримінації, Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок та Конвенція про права дитини. Однак найчіткіше право на соціальний захист сформульоване в Міжнародному пакті про економічні, соціальні та культурні права (МПЕСКП). Комітет ООН з економічних, соціальних і культурних прав підтримує ідею того, що держави юридично зобов’язані створювати системи соціального захисту, і цей обов’язок безпосередньо впливає з права на соціальне забезпечення, закріпленого у статті 22 Загальної декларації прав людини (ЗДПЛ) та статті 9 МПЕСКП. У праві Ради Європи, Європейська соціальна хартія (переглянута) гарантує право на соціальний захист у багатьох своїх положеннях. Наприклад, вона встановлює право на соціальне забезпечення, соціальну та медичну допомогу, послуги соціального забезпечення, охорону материнства, соціальний, правовий та економічний захист сім’ї, дітей та підлітків, а також захист від бідності та соціального відчуження. Під час воєнного стану, програма що відповідає за соціальний захист населення має брати на увагу не тільки ризики, які наявні в повсякденній рутині, але й враховувати що наявна небезпека для життя, під час збройного конфлікту. До цього слід відноситись як оновлення до вже існуючої програми забезпечення соціального захисту, що включає в себе і захист від залякувань і примусу. У багатьох випадках вона має передбачати відновлення доступу до основних товарів і послуг для цілих громад. Також існує низка демографічних наслідків, які зазвичай виникають внаслідок збройного конфлікту. Зокрема, збільшення числа домашніх господарств,

очолюваних жінками, і дітей-сиріт, а також втрата працездатності серед чоловіків. Ці фактори безпосередньо пов'язані з коефіцієнтом утриманців у домогосподарствах, ступенем вразливості і тому повинні враховуватися в програмі соціального захисту Дотримуючись зобов'язань, що випливають з Конвенцій ООН та Європейської соціальної хартії, Держави-учасниці, відповідно до своїх зобов'язань щодо надання належного соціального забезпечення (стаття 12 ЄСХ) та соціальної та медичної допомоги особам, які її потребують (стаття 13 ЄСХ), виділяють бюджетні ресурси на відшкодування доходу та іншу допомогу і підтримують осіб і сімей, що постраждали від війни. Ресурси мають у належний спосіб поширюватися на найбільш вразливі групи населення. Вимоги доступу не повинні бути надмірно складними, бюрократичними та винятковими (наприклад, вимагати офіційного працевлаштування, підтвердження постійного місця проживання, мати вікові обмеження або передбачати виключення певних категорій працівників)⁴². Розмір різних пільг повинен бути належним, і такі пільги не повинні бути занадто обмежені за строком [22].

Також, хочу зазначити про соціальний захист осіб з інвалідністю внаслідок війни, існуюча проблема полягає в тому, щоб отримати інвалідність в цілому.

В теорії існують відповідні нормативно-правові акти, котрі вказують на процедуру отримання статусу інваліда, перелік документів, тощо, але якщо говорити про практичну сторону цієї процедури, то у більшості випадків військово службовці зіштовхуються з корупціонерними факторами котрі присутні в органах управління в Україні і на сьогоднішній день, а у більшості випадків отримують відмову у праві набуття статусу інваліда, без належного на це обґрунтування.

Якщо військовослужбовцю було відмовлено у задоволенні рапорту по видачі довідки про обставини травми необхідно звернутися до штабу

оперативного командування, якому підпорядковується військова частина, для оскарження бездіяльності уповноваженої на видачу такої довідки особи або шляхом поданням рапорту до штабу оперативного командування. Постановою Кабінету Міністрів України від 8 вересня 2015 року № 685 затверджено «Порядок надання статусу особи з інвалідністю внаслідок війни особам, які отримали інвалідність внаслідок поранення, контузії, каліцтва або захворювання, одержаних під час безпосередньої участі в антитерористичній операції, здійсненні заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації в Донецькій та Луганській областях, забезпеченні їх проведення». Рішення про надання статусу особи з інвалідністю внаслідок війни приймається органами соціального захисту населення у місячний строк з дня подання документів (пункт 7 Порядку). Рішення органів державної влади або органів місцевого самоврядування можуть бути оскаржені в судовому порядку [23].

Отже, у випадку, коли військовослужбовцю відмовляють у присвоєнні статусу особи з інвалідністю у зв'язку з війною, можна скористатися як судовим, так і позасудовим порядком оскарження. Послідовність та порядок дій військовослужбовця стосовно оскарження наданої відмови залежать від причини, що стала причиною такої відмови.

2.3 Проблеми та недоліки публічного адміністрування у сфері соціального захисту осіб з інвалідністю

У сфері соціального захисту осіб з інвалідністю існують ряд проблем та недоліків у публічному адмініструванні, серед яких можна виокремити наступні:

Нестача ресурсів. Це стосується як людських кадрів, так і матеріального забезпечення (житлові приміщення, службовий транспорт, технічна апаратура). В деяких громадах ця проблема існувала ще до

повномасштабної війни. Водночас, згідно з дослідженнями, незважаючи на гостру нестачу соціальних працівників, оголошень про вакансії на такі посади небагато. Це пояснюється так званим феноменом «прихованих вакансій», коли за наявності вільних місць в організації інформація про них публічно не надається. З одного боку, таке може відбуватися в разі очікувань керівництва, що особа (наприклад, яка отримала статус ВПО) може повернутися назад на свою посаду. З іншого, така практика може мати певні корупційні мотиви, коли у керівництва є бажання працевлаштувати родича або знайомого. Також обов'язки відсутнього працівника можуть розподілятися між іншими працівниками (наприклад, особа може як координувати процес соціальних послуг, так і безпосередньо надавати їх) [24].

Низька зарплата залишається однією з ключових проблем, що негативно впливає на сферу соціальної роботи.

Наразі середня зарплата соціального працівника становить приблизно 9 тисяч гривень. Проте, залежно від громади, цей показник може істотно відрізнятися, опускаючись нижче 6 тисяч гривень.

Враховуючи важливість соціальної роботи для суспільства, високий рівень відповідальності та фізичного навантаження, низький рівень оплати праці не стимулює людей обирати цю професію.

Також, не менш значимим є низька залученість недержавного сектору до надання соціальних послуг. Хоча в Міністерстві соціальної політики офіційно проводять політику такої співпраці, проте далеко не всі громади використовують наявні механізми та можливості. В Україні надавачами соціальних послуг переважно є організації та підприємства державного або комунального підпорядкування. Так, за даними Реєстру Міністерства соціальної політики, наразі 77% – це державні/комунальні підприємства, організації та їх філії. Громадські та благодійні організації сумарно складають лише 14% від всіх зареєстрованих надавачів соціальних послуг

в Україні. Ця проблема має довгу історію, адже механізми залучення недержавних організацій були передбачені в законодавстві ще майже 20 років тому. Тож її вирішення потребує активної роботи як з органами влади, так і з громадським сектором[11].

Війна в Україні спричинила не лише значні фізичні руйнування та втрати людських життів, але й призвела до серйозних психологічних травм у багатьох людей. Посттравматичний стресовий розлад (ПТСР) став поширеною проблемою серед тих, хто пережив бойові дії, втрату близьких, переміщення та інші жахливі події війни.

Українська держава вживає заходів для надання соціального захисту людям з ПТСР:

Першочергово це психологічна допомога, в країні функціонують численні центри психологічної допомоги, куди люди з ПТСР можуть звернутися за безкоштовною консультацією та психотерапією.

Гарячі лінії психологічної підтримки доступні цілодобово, надаючи емоційну підтримку та інформацію про доступні послуги.

Мобільні бригади психологів працюють у зонах бойових дій та місцях переселення, надаючи допомогу на місці.

Другим видом допомоги є соціальна підтримка, людям з ПТСР надається фінансова допомога, включаючи інвалідність, пенсії та інші виплати.

Існують програми соціальної адаптації та реабілітації, які допомагають людям з ПТСР повернутися до нормального життя.

Групи підтримки для людей з ПТСР організовуються в багатьох містах України, надаючи можливість спілкування та обміну досвідом.

І звісно, людям з ПТСР надається юридична допомога у вирішенні питань, пов'язаних з отриманням статусу інваліда, соціальних виплат, компенсацій за втрачене майно тощо.

Правозахисні організації надають консультації та юридичний супровід людям з ПТСР, захищаючи їхні права та інтереси.

Враховуючи недоліки в порядку визначення потреб у соціальних послугах, особливо під час воєнного стану, доопрацювання процедур є важливим кроком для забезпечення адекватної підтримки громадян у складний період. Під час воєнного стану може бути корисним проводити регулярний облік та аналіз потреб усіх категорій громадян у соціальних послугах, а не лише тих, які потребують екстреної допомоги. Це дозволить краще розуміти ситуацію та адаптувати програми та послуги до потреб населення. Також, залучення громадськості процесу визначення потреб у соціальних послугах. Їхні спостереження та пропозиції можуть бути цінним джерелом інформації для урядових органів.

Також, в цьому розділі було проаналізовано ключові міжнародні документи та судові рішення, ціль яких спрямованих на захист прав інвалідів. Описані міжнародні документи, такі як Декларація про права інвалідів (1995 р.), Всесвітня програма дій відносно інвалідів (1981 р.), Принципи захисту психічно хворих осіб і поліпшення психіатричної допомоги (1991 р.) та інші, покликані сприяти повному і рівному участю осіб з інвалідністю у суспільному та культурному житті.

Виходячи з вище наведеного, потрібні приділити увагу на міжнародні судові рішення, які визначають порушення прав інвалідів та закликають до вжиття заходів для їхнього захисту. Зазначені справи, такі як "Кейт Мюррей проти Сполученого Королівства" (1999), "О.Д. проти України" (2013), "Денисенко проти України" (2018) та інші, свідчать про значний вплив міжнародних судових органів на формування і розвиток законодавства щодо прав інвалідів.

Було проаналізовано практику Європейського Суду з прав людини у розгляді справ, пов'язаних з дискримінацією за ознакою інвалідності. Відзначається, що, незважаючи на відсутність прямого згадування інвалідності у ст. 14 Європейської Конвенції про захист прав та основоположних свобод, судова практика дозволяє розглядати інвалідність як "іншу ознаку" дискримінації.

Можна значити про те, що відбувається прогрес у міжнародному захисті прав інвалідів, а також про вплив міжнародних судових рішень на формування законодавства та практики в різних країнах, включаючи Україну, проте, кейс Н. Л. проти Великої Британії, а також проблема статті 13 Закону України "Про психіатричну допомогу" свідчать про необхідність удосконалення законодавства для забезпечення прав людини та особистої недоторканності, зокрема, осіб з обмеженими можливостями. Недоліки у законодавстві України, які визнає Конституційний Суд, показують потребу в невідкладних змінах для забезпечення судового контролю та дотримання конституційних гарантій прав і свобод людини та громадянина.

РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ У СФЕРІ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ОСІБ З ІНВАЛІДНІСТЮ В УКРАЇНІ

3.1 Проблематика реалізації розвитку публічного адміністрування у сфері соціального захисту населення

Вже доволі довгий термін, інститутами що забезпечували функціонування системи соціального захисту України, були стаціонарні заклади, котрі не надавали послуги належної якості, а бюджетні кошти держави, переважно витрачалися на їх утримання, а не на задоволення і з'ясування реальних потреб отримувачів соціальних послуг.

Проблема була і залишається в тому, що фінансування здійснювалося з розрахунком на особу, а не на допомогу чи послугу споживача в котрої він потребував. Причиною такою ситуації була відсутність інструментів вивчення реальних потреб у соціальних послугах в регіонах, непроведення оцінювання ситуації щодо того, які саме послуги та в якій адміністративно-територіальній одиниці необхідні, і звісно невідстеження результативності надання таких послуг [25].

Такий підхід систематично призводив до не ефективного та нецільового використання соціальних видатків, а також до корупції. Було тотальне ігнорування альтернативних способів допомоги, і тут мається на увазі залучення представників недержавної сфери, які можуть надати соціальні послуги на дому, а не в стаціонарному закладі, що знаходиться далеко від оселі, рідних і близьких отримувача соціальних послуг [26].

Таким чином, в Україні відсутній комплексний підхід і дієві механізми надання потрібної допомоги конкретній особі, яка потребує сторонньої допомоги, що сприяла б виведенню людини зі стану бідності та соціальної ізоляції, подоланню складних життєвих обставин, запобіганню, зменшенню або усуненню соціальних проблем.

На відміну від цивілізаційних країн світу, поки що слабо розвинута співпраця з недержавним сектором, із благодійними та релігійними організаціями Закон № 2671-VIII «Про соціальні послуги», який було ухвалено 17 січня 2019 року, вступив дію з 1 січня 2020 року та змінив завдання та підходи до надання соціальних послуг.

Цей закон, перш за все, наголошує на необхідності здійснення профілактичних заходів щодо подолання або мінімізації негативних наслідків складних життєвих обставин особам/сім'ям, які перебувають у складних життєвих обставинах. Також зазначається, що соціальні послуги спрямовані на соціальні профілактику, підтримку та обслуговування.

На сьогоднішній день, оскільки Україна прагне увійти у склад Євросоюзу, вже встановлені певні пріоритети, і найважливішим постає завдання розвитку держави і забезпечення в ній та підвищення ефективності публічного адміністрування на місцевому рівні, адже взаємозв'язок ефективного публічного управління та місцевого економічного розвитку є запорукою досягнення стратегічної мети України щодо інтеграції в європейський простір.

Важливість і масштабність завдань адміністративної реформи, необхідність удосконалення механізму правового регулювання суспільних відносин, зокрема тих, що складаються у сфері публічного управління України, приведення системи управління у відповідність із сучасним рівнем розвитку відносин між особою та державою передбачають проведення глибоких наукових досліджень.

Кожен із вказаних напрямів публічного адміністрування має складну внутрішню структуру, що відбивається на специфіці системи суб'єктів публічної адміністрації та інструментах, які ними застосовуються. Основним різновидом публічного адміністрування у сфері соціального захисту населення є забезпечувальний тип, що опосередковано специфікою мети функціонування суб'єктів публічної адміністрації в означеній сфері

суспільних відносин – належного забезпечення соціальних прав та інтересів громадян[25].

Виходячи з цього можна помітити ознаки, які у майбутньому, мають вплинути позитивно на загальну ситуацію.

Сюди можна віднести:

1) діяльність спеціально уповноважених суб'єктів щодо впорядкування суспільних відносин, пов'язаних із соціальним забезпеченням, соціальним страхуванням та соціальною підтримкою;

2) здійснення відповідно до положень чинного національного законодавства з урахуванням міжнародних стандартів та принципів у соціальній сфері;

3) діяльність, спрямована на належне забезпечення соціальних прав та інтересів громадян;

4) зовнішньою формою вираження вказаної діяльності є прийняття нормативно-правових актів та індивідуальних актів, укладення адміністративних договорів [25].

3.2 Заходи щодо підвищення ефективності діяльності органів публічного адміністрування.

Ефективність діяльності органів публічного адміністрування (ОПА) – це запорука успішного розвитку будь-якої країни. Вона визначається здатністю ОПА надавати якісні послуги громадянам та бізнесу, а також раціонально використовувати бюджетні кошти.

Існують різні заходи, які можна вжити для підвищення ефективності діяльності ОПА:

1. Зміна та реформа системи управління:

Децентралізація влади з адміністративної та політичної точки зору та делегування повноважень на місцевий рівень.

Розробка та впровадження прозорої системи прийняття рішень.

Впровадження програм по підвищенню кваліфікації працівників та державних службовців.

Впровадження заходів з боротьби з корупцією.

Виділення коштів, та інвестування їх у навчання персоналу, щоб покращувати обізнаність певних тем, підвищувати кваліфікацію працівників, забезпечувати їм можливість ефективно та якісно виконувати свої обов'язки та надавати сучасні умови праці, щоб стимулювати до виконання обов'язків за сучасними стандартами.

2. Покращення процесів надання послуг:

Оцифрування або діджиталізація процесів – це дозволить покращити тайм-менеджмент та зручніше керувати і оптимізувати час, автоматизуючи такі процеси, дозволить нашому суспільству також зменшити бюрократію та надати спрощений доступ до послуг для громадян. Це означає перехід до електронного документообігу, онлайн-сервісів та електронного взаємодії з населенням.

Утворення єдиних центрів що надають адміністративні послуги.

Впровадження принципів які відповідають умовам "єдиного вікна" та "прозорого офісу" – це означає послуги доступні абсолютно усім, не залежно віку, статі чи фізичних особливостей.

Зменшення бюрократичних процедур.

Проведення аудиту існуючих процесів дозволяє виявити недоліки та зайві витрати, які можна усунути або оптимізувати. Скорочення бюрократії, спрощення процедур та вдосконалення комунікації між підрозділами дозволять збільшити ефективність та швидкість вирішення питань.

3. Покращення прозорості та відкритості:

Забезпечення та надання відкритого доступу до публічної інформації.

Утворення механізмів за громадським контролем за наглядом за діяльністю ОПА.

Збільшення відповідальності публічних діячів та державних службовців по результати роботи.

Створення системи, що буде відповідати за моніторинг та контроль результату, це дозволить швидше знаходити проблематично моменти та сприятимиме їх швидкому рішенню. Також впровадження спеціальних заходів, що будуть відповідати за корекцію та поліпшення ефективності та процесу діяльності органів публічного адміністрування.

Підвищення ефективності діяльності ОПА – це тяжкий процес, на котрий потрібно багато часу, бажання пробувати та шукати різні методи та підходи для покращення ефективності. Запровадження вищеперелічених заходів дозволить покращити якість публічних послуг, підвищити рівень довіри громадян до влади та стимулювати економічний розвиток країни.

Важливо зазначити, що:

Реформи ОПА неможливі без активної участі громадянського суспільства.

Важливо забезпечити гендерну рівність та інклюзивність у процесі реформування ОПА.

Необхідно постійно моніторити та оцінювати результати реформ ОПА.

Підвищення ефективності діяльності ОПА – це спільна задача влади, громадянського суспільства та бізнесу. лише спільними зусиллями ми можемо зробити ОПА більш ефективними, прозорими та підзвітними.

3.3 Розвиток інклюзивного суспільства.

Інклюзивне суспільство – це таке, де кожна людина, незалежно від своїх особливостей, має рівні можливості та доступ до всіх сфер життя. Це суспільство, де цінують різноманіття та поважають права кожного.

Інклюзивність в Україні відіграє важливу роль у створенні справедливого та рівного суспільства для всіх його членів, незалежно від

їхньої статі, віку, етнічної приналежності, релігійних переконань чи особливостей здоров'я.

Одним з основних моментів розвитку інклюзивності є впровадження інклюзивної освіти в Україні - це одним із ключових напрямків розвитку освітньої системи. Інклюзивна освіта спрямована на забезпечення доступності та рівних можливостей для навчання всіх дітей, незалежно від їхніх індивідуальних особливостей чи потреб.

Вона має численні переваги:

Соціальна взаємодія і товариські стосунки: Діти з особливими освітніми потребами мають можливість спілкуватися зі своїми ровесниками, навчатися спільним заняттям та розвивати навички соціальної взаємодії.

Розвиток різних аспектів: Завдяки спілкуванню з однолітками покращується когнітивний, моторний, мовний, соціальний та емоційний розвиток дітей.

Моделювання поведінки: Діти можуть віддавати перевагу певним типам поведінки, які вони спостерігають у своїх однолітках, і таким чином навчатися соціальним нормам.

Комплексне навчання: Опанування нових вмінь та навичок відбувається природно та комплексно через інтеракцію з однолітками.

Орієнтація на сильні сторони: Навчання з орієнтацією на сильні якості, здібності та інтереси кожної дитини дозволяє максимально розкрити їхні потенційні можливості.

Участь у громадському житті: Діти з особливими освітніми потребами отримують можливість брати активну участь у громадському житті та розвивати навички, необхідні для взаємодії зі суспільством.

Соціалізація та інтеграція: Інклюзивна освіта сприяє соціалізації дітей з особливими освітніми потребами, розвитку їх талантів та інтеграції в

суспільство, а також полегшує їхнє подальше навчання вищих закладах освіти.

Українські педагоги та міжнародні експерти зазначають, що в питанні розвитку інклюзивного навчання Україна зробила неабиякий крок уперед. У 2015/2016 навчальному році в інклюзивних класах навчалися 2720 дітей з особливими освітніми потребами, тобто лише 5,8% від загальної кількості дітей з ООП. Станом на 1 січня 2020 року в інклюзивних класах навчається 19345 учнів з особливими освітніми потребами. Ця цифра в 7 разів перевищує дані п'ятирічної давнини. У 2019/2020 навчальному році 35% від загальної кількості закладів загальної середньої освіти організували інклюзивне навчання. Тож прогрес у напрямку української інклюзивної освіти однозначно є, проте нас ще очікує чимало роботи задля забезпечення рівного доступу до освіти для всіх членів суспільства [22].

Безбар'єрність – це наша нова суспільна норма і частина державної політики, У 2021 році була розроблена та затверджена “Національна стратегія створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року”. Це означає, що ми маємо у 2030 році дійти до того, що будь-яка людина не відчуватиме у власному житті бар'єрів. Зазвичай документи такого рівня розробляються та затверджуються кабміном, потім ми дізнаємося про їх існування і нам з ними далі треба працювати. З національною стратегією було не так, тому що до неї були долучені всі люди, які мали відповідні компетенції та експертність. Інвалідність – це ті бар'єри, що існують в оточенні, це не є проблемою людини. Зараз інвалідність концептуально більше не розглядається як наслідок захворювання, травми чи чогось, що відбулося з людиною. Інвалідність концептуально розглядається, як бар'єри, які заважають повній інтеграції людини в інклюзивне суспільство, її включенню у звичайні процеси життя.

Коли я на кріслі колісному приходжу до якогось закладу і стаю перед сходами – у мене виникає інвалідність. Якщо я безперешкодно потрапляю

в цей заклад – у мене немає інвалідності. Інвалідність мені не заважає жити, вчитися, творити, любити, ходити за хлібом та мати буденне життя. Я не є унікальною чи особливою жінкою, тому що я обираю жити. Будь-яка людина може обрати не жити і не важливо є в неї інвалідність чи ні [23].

Стаття "Інклюзивність в Україні: що потрібно розуміти" автора Олександра Ворона, дає чітке розуміння цієї концепції та висвітлює основні проблеми, з якими стикається Україна на шляху до інклюзивного суспільства, в статті засвітлюється те, що такі світові компанії як Amazon, Google, тощо, давно впровадили для себе культуру інклюзивності, таким чином позбуваючись дискримінації і стаючи прикладом для багатьох інших бізнесів. Компанія, яка зробить зручну навігацію на своєму сайті без безлічі переходів по сторінках, здобуде нових клієнтів. Якщо на пляшці з водою чи на консервній банці з'явиться зручна для відкривання кришка, – це буде перевагою у виборі для тих людей, яким важливо відкрити ці продукти без додаткових зусиль [24].

Тут потрібно також враховувати що ми живемо в країні у котрій війна, і кількість людей з інвалідністю в наслідок цього стрімко зросла у період з 2014 по 2024, не беручи вже до уваги людей з вродженою інвалідністю чи набутою не в наслідок війни.

Світ стрімко змінюється, і старі системи вже не відповідають потребам сьогодення. Ми не можемо більше покладатися на застарілі методи та підходи.

Для того, щоб йти в ногу з часом, нам потрібні інновації та нове мислення. Нам потрібні ґрунтовні знання та інтелектуальні зусилля, щоб удосконалити існуючі системи та створити нові, більш ефективні.

Якщо ми хочемо бути конкурентоспроможними на європейських ринках, нам необхідно прийняти їхні правила гри. Інклюзивність – це один із ключових принципів європейського суспільства, і ми не можемо його ігнорувати.

Зараз у нас є унікальна можливість перебудувати наші міста та організувати життєвий простір таким чином, щоб він був зручним для людей з різними потребами. Це не просто мода, а необхідність, адже інклюзивність робить наше суспільство більш гуманним і справедливим.

Від нас залежить, чи скористаємося ми цим шансом.

Протягом тривалого часу в Україні система соціального захисту була спрямована на утримання стаціонарних закладів, які не завжди забезпечували належну якість послуг. Фінансування цих закладів здійснювалося з розрахунком на особу, а не на реальні потреби споживачів соціальних послуг, що спричиняло неефективне та нецільове використання бюджетних коштів, а також корупцію.

Відсутність інструментів вивчення реальних потреб, оцінювання ситуації та відсутність системи контролю призводили до недоліків у наданні соціальних послуг та до соціальної ізоляції окремих груп населення.

Закон про соціальні послуги, прийнятий в 2019 році, спрямований на розвиток держави та забезпечення ефективного надання соціальних послуг, акцентуючи увагу на профілактичних заходах та підтримці осіб у складних життєвих обставинах.

На сучасному етапі, коли Україна прагне до інтеграції в Європейський Союз, розвиток держави та підвищення ефективності публічного адміністрування на місцевому рівні є ключовими завданнями для досягнення стратегічних цілей.

Інклюзивне суспільство створюється на основі рівних можливостей та поваги до прав кожної людини, незалежно від її особливостей чи потреб. Україна активно розвиває інклюзивність, особливо в сфері освіти, яка відіграє ключову роль у формуванні справедливого та рівного суспільства.

Інклюзивна освіта в Україні забезпечує доступність та рівні можливості для навчання всіх дітей, що має численні переваги. Соціальна взаємодія та товариські стосунки сприяють розвитку навичок соціальної взаємодії. Крім того, взаємодія з ровесниками сприяє розвитку різних аспектів, від когнітивного до емоційного. Моделювання поведінки та комплексне навчання допомагають дітям розвиватися природно та навчатися соціальним нормам, а також максимально розкривати їхні потенційні можливості.

Такий підхід сприяє побудові справедливого та рівного суспільства, де кожна дитина має можливість розвиватися на рівних умовах та враховувати її потреби та індивідуальні особливості.

Інновації та нове мислення є важливими складовими успішного розвитку будь-якого суспільства. Інклюзивність, як ключовий принцип європейського суспільства, варто розглядати як важливу складову нашого шляху до конкурентоспроможності на європейських ринках.

Перебудова наших міст і життєвого простору в інклюзивний спосіб дозволить зробити наше суспільство більш гуманним і справедливим. Це не тільки відповідь на сучасні виклики, але й можливість створити середовище, де кожна людина має рівний доступ до можливостей та послуг.

Успішна реалізація цих ідей вимагатиме ґрунтовних знань, інтелектуальних зусиль та співпраці всіх сфер суспільства. Однак, я впевнений, що якщо ми візьмемося за це разом, ми зможемо створити більш сучасне, інклюзивне та ефективне суспільство для нас і наших нащадків.

Висновки:

У даній курсовій роботі на основі комплексного аналізу теоретичних та практичних аспектів, положень чинного законодавства України та і також реалізації його здійснення, визначено основному характеристику, актуальному на наш час ефективності дії та регулювання публічного адміністрування у сфері соціального захисту населення осіб з інвалідністю.

Одним із важливих принципів функціонування суб'єктів публічної адміністрації у сфері соціального захисту населення є забезпечення прав осіб, які потребують соціального захисту. Цей принцип передбачає, що держава повинна забезпечувати необхідний рівень соціального захисту для всіх осіб, які перебувають у складних життєвих обставинах та мають потребу в соціальній допомозі.

Законодавче забезпечення соціального захисту осіб з інвалідністю в Україні є комплексним і базується на кількох ключових законах та нормативно-правових актах. Основними документами є Конституція України, закони "Про соціальний захист інвалідів в Україні", "Про працю", "Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні", "Про основи соціального забезпечення осіб з інвалідністю в Україні", а також нормативно-правові акти про медичну та соціальну реабілітацію.

Ці закони встановлюють загальні принципи та механізми соціального захисту та підтримки осіб з інвалідністю, включаючи їх права на соціальне забезпечення, реабілітацію, працевлаштування та інші аспекти. Крім того, Україна ратифікувала Конвенцію ООН про права осіб з інвалідністю, що підкреслює рівність прав, визнання основних прав, повагу до самостійності та особистої автономії, забезпечення доступності та соціальну та економічну інтеграцію цієї категорії населення.

Важливим в цій роботі є поняття - Інклюзивність - це принцип, що базується на твердженні, що кожна людина, незалежно від своїх особистих особливостей, повинна мати рівні можливості та доступ до всіх сфер життя.

Україна, як і багато інших країн, зрозуміла важливість цього принципу і впроваджує різноманітні заходи для розвитку інклюзивності. Особливо важливим є питання адміністративно-правового захисту інвалідів, яке стає ключовим у забезпеченні їхніх прав та можливостей.

Перш за все, розвиток інклюзивності в Україні є справою глибокої соціальної справедливості. Це стосується не лише забезпечення рівних можливостей, але й усунення соціальної відділеності, яку часто відчують люди з обмеженими можливостями. Другим будуть заходи, спрямовані на розвиток інклюзивності, сприяють побудові справедливого та гуманного суспільства, де кожна особа може відчувати себе повноцінним членом суспільства.

Подальша важливість розвитку інклюзивності полягає у створенні сприятливих умов для виконання прав інвалідів. Це означає не лише визнання їхніх прав, але й забезпечення доступу до них через адекватну адміністративно-правову систему. У цьому контексті важливим є забезпечення доступності інформації та консультацій для інвалідів, а також гарантія їхнього доступу до судової системи у випадках порушення їхніх прав.

Зокрема, адміністративно-правовий захист інвалідів має передбачати ефективні механізми захисту їхніх прав у різних сферах життя, включаючи працевлаштування, освіту, медичні послуги та інші. Це може охоплювати ухвалення спеціальних законів та нормативно-правових актів, які гарантують їхні права та надають можливість звертатися за допомогою в разі їх порушення.

Зрештою, важливою складовою розвитку інклюзивності та адміністративно-правового захисту інвалідів є створення умов для їхньої повноцінної участі в суспільному житті. Це означає забезпечення доступу до інфраструктури, послуг та ресурсів, що необхідні для їхньої активної участі в різних сферах життя, включаючи освіту, культуру, спорт та розваги.

Проблематика реалізації розвитку публічного адміністрування у сфері соціального захисту населення є актуальною та складною проблемою, яка вимагає уваги та системних рішень. Сучасне українське суспільство стикається з низкою проблем у цій сфері, які потребують негайного вирішення.

По-перше, однією з головних проблем є нестача фінансування. Бюджетні обмеження та недостатні виділені кошти ускладнюють забезпечення належного рівня соціального захисту. Недофінансування призводить до обмеження доступу до соціальних послуг для уразливих груп населення та погіршення їхнього становища.

По-друге, існують проблеми у системі управління та адміністрування. Недостатня координація між різними органами влади та відсутність ефективної системи моніторингу та контролю можуть призвести до неефективного використання ресурсів та зменшення якості наданих послуг.

Крім того, існують проблеми з організацією соціальних послуг. Нестабільність у забезпеченні послуг, відсутність доступних інформаційних ресурсів для населення щодо доступу до соціальних послуг, а також неадекватність інфраструктури можуть ускладнювати отримання необхідної допомоги.

З метою вирішення цих проблем необхідно прийняти ряд заходів.

Важливо збільшити фінансування у сфері соціального захисту та забезпечити ефективне використання цих коштів. Для цього необхідно розробити чіткі бюджетні пріоритети та забезпечити прозорий механізм розподілу коштів.

Також, важливо вдосконалити систему управління та контролю у сфері соціального захисту. Це може включати створення єдиного центру управління соціальним захистом, впровадження ефективної системи моніторингу та оцінки результативності, а також забезпечення координації між різними органами влади.

Крім того, покращити якість наданих соціальних послуг та забезпечити доступність інформації про них для населення. Це може включати модернізацію інфраструктури, розвиток електронних сервісів та інших ініціатив.

У цілому, вирішення проблем реалізації розвитку публічного адміністрування у сфері соціального захисту населення вимагає комплексного підходу та спільних зусиль уряду, громадськості та інших зацікавлених сторін. Тільки шляхом системних реформ та ефективного управління можна досягти значного прогресу у цій сфері і забезпечити кожному громадянину України належний рівень соціального захисту.

Система соціального захисту в Україні потребує серйозних змін для того, щоб вона відповідала потребам сучасного суспільства та забезпечувала всім громадянам рівні можливості та гідний стандарт життя. Забезпечення соціальної справедливості та підтримки найбільш вразливих членів суспільства є ключовим завданням для будь-якої країни, яка прагне досягти стабільного розвитку та процвітання. Щоб досягти цієї мети, необхідно впровадити комплексний план дій, який враховуватиме різноманітні аспекти системи соціального захисту.

Перш за все, необхідно здійснити реформу управління системою соціального захисту. Це означає оптимізацію бюрократичних процедур та зменшення корупції у сфері надання соціальних послуг. Важливо забезпечити прозорість та ефективність управління соціальними фондами та розподілу соціальних виплат, щоб вони дійсно досягали своєї мети - підтримки населення.

Другим кроком є перегляд критеріїв призначення соціальної допомоги з метою забезпечення необхідної підтримки саме тим, хто її дійсно потребує. Важливо звернути увагу на індивідуальні потреби кожної людини та її сім'ї, а також врахувати рівень життя у різних регіонах країни. Спрямування зусиль на найбільш вразливі верстви населення, такі як

малозабезпечені сім'ї, люди з інвалідністю та мігранти, дозволить створити більш справедливу та ефективну систему соціального захисту.

Третім аспектом є розвиток інклюзивних сервісів, які б забезпечували доступність послуг для всіх громадян, незалежно від їхньої фізичної або соціальної обмеженості. Створення інклюзивних шкіл, медичних закладів та культурних центрів дозволить забезпечити всебічну підтримку для всіх членів суспільства.

Нарешті, важливо активно розвивати програми професійної реабілітації та підтримки зайнятості для вразливих груп населення. Створення умов для того, щоб люди з інвалідністю, ветерани, молодь та інші вразливі групи мали можливість отримати якісну освіту та роботу, що допоможе їм інтегруватися у суспільство та забезпечити собі достатній рівень життя. Оскільки шлях до справедливого суспільства та гідного життя для всіх його громадян лежить через зміцнення соціальної сфери та підтримку найбільш вразливих верств населення.

Список використаних джерел:

1. Адміністративне право України. Повний курс: підручник / за ред. В. Галунька, О. Правоторової. Видання третє. Київ: Академія адміністративно-правових наук, 2020. 466 с
2. Конституція України від 28 червня 1996 року. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#n4239> (дата звернення: 20.01.2023).
3. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 р. № 280/97- ВР URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80/stru#Stru>
4. Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей: Закон України від 20.12.1991 р. № 2011-XII URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2011-12/conv#n379>
5. Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні: Закон України від 21.03.91 р. № 876-XII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/875-12#Text>
6. Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи: Закон України від 28.02.1991 р. № 796-XII URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/796-12/conv#n622>
7. Про схвалення Концепції реалізації державної політики щодо соціального захисту населення та захисту прав дітей: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 26.08.2020 р. № 1057-р URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1057-2020-%D1%80#Text>
8. Про проект Концепції соціального забезпечення населення України: Постанова Верховної Ради України від 21.12.1993 р. № 3758-XII URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3758-12#Text>

9. Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні : Закон України від 21.03.1991 р. № 875-ХІІ : станом на 1 січ. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/875-12#Text> (дата звернення: 14.04.2024).
- 10.ІНВАЛІДНІСТЬ ТА ІНКЛЮЗИВНІСТЬ ПО-УКРАЇНСЬКИ. ЯК ПРОВАЛИТИ ТЕСТ НА ТОЛЕРАНТНІСТЬ. URL: <https://imi.org.ua/monitorings/invalidnist-ta-inklyuzyvnist-po-ukrayinsky-yak-provalyty-test-na-tolerantnist-i58901> (дата звернення: 31.01.2024).
- 11.Соціальні послуги в умовах війни: нові зміни та виклики. URL: <https://parlament.org.ua/2023/11/07/sotsialni-poslugi-v-umovah-vijni-novi-zmini-ta-vikliki/> (дата звернення: 07.11.2023).
- 12.Соціальні послуги в умовах війни: нові зміни та виклики. URL: <https://parlament.org.ua/2023/11/07/sotsialni-poslugi-v-umovah-vijni-novi-zmini-ta-vikliki/> (дата звернення: 07.11.2023).
- 13.Ліжевський А. Л. ПУБЛІЧНЕ АДМІНІСТРУВАННЯ У СФЕРІ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ: ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА. 2021р. URL: http://phd.znu.edu.ua/page/aref/07_2021/lizhevskiyi_aref.pdf
- 14.Що таке ментальна інвалідність?URL: <https://www.enableme.com.ua/ua/article/so-take-mental-na-invalidnist-9340> (дата звернення: 25.05.2023).
15. HUDOC - European Court of Human Rights. *HUDOC - European Court of Human Rights*. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/fre?i=002-1569> (date of access: 14.04.2024).
- 16.HUDOC - European Court of Human Rights. *HUDOC - European Court of Human Rights*. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/fre?i=002-9195> (date of access: 14.04.2024).

17. HUDOC - European Court of Human Rights. *HUDOC - European Court of Human Rights*. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/fre?i=001-58032> (date of access: 14.04.2024).
18. HUDOC - European Court of Human Rights. *HUDOC - European Court of Human Rights*. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-95963> (date of access: 14.04.2024).
19. HUDOC - European Court of Human Rights. *HUDOC - European Court of Human Rights*. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-171853> (date of access: 14.04.2024).
20. СОЦІАЛЬНІ ПРАВА В УКРАЇНІ ПІД ЧАС ВІЙНИ. URL: <https://rm.coe.int/needs-assessment-ua-2/1680a9b408> (дата звернення: 13.09.2023).
21. Що робити, якщо військовослужбовцю відмовляють у наданні статусу особи з інвалідністю внаслідок війни?. <https://www.hsa.org.ua/blog/shho-robiti-iakshho-viiskovosluzbovciiu-vidmovliaiut-u-nadanni-statusu-osobi-z-invalidnistiu-vnaslidok-viini> .
22. Інклюзивна освіта в Україні: принципи, переваги і особливості. URL: <https://schoolnavigator.com.ua/uk/posts/inkliuzyvna-osvita-v-ukraini> (дата звернення: 06.03.2023).
23. Як громадським і культурним центрам бути інклюзивними. URL: <https://cedos.org.ua/events/yak-gromadskym-i-kulturnym-czentram-buty-inklyuzyvnymu/> (дата звернення: 21.11.2023).
24. Якою повинна бути Україна після перемоги. <https://thepage.ua/ua/experts/inklyuzivnist-v-ukrayini-sho-potribno-rozumiti> (дата звернення: 28.06.2023).
25. Ліжевський Андрій Леонідович. ПУБЛІЧНЕ АДМІНІСТРУВАННЯ У СФЕРІ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ: ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА. 25. http://phd.znu.edu.ua/page/dis/07_2021/Lizhevskyi.pdf.

URL: http://phd.znu.edu.ua/page/dis/07_2021/Lizhevskiy.pdf (дата звернення: 09.05.2024).

26. Брус Т.М. ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ ДЕРЖАВНОЇ БЕЗПЕКИ ТА ОХОРОНИ ГРОМАДСЬКОГО ПОРЯДКУ. *НАДАННЯ СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ*. URL: <https://pag-journal.iei.od.ua/archives/2020/17-2020/25.pdf> (дата звернення: 09.05.2024).